

оскільки запропоновані заходи сприятимуть зниженню фондоємності, економному використанню матеріальних і енергетичних ресурсів, шляхом зниження обсягу їх затрат на створення одиниці ВВП, так і запобігатимуть їх втратам у виробничому процесі, зменшенню техногенного навантаження на навколишнє середовище, що в кінцевому результаті може дозволити підвищити конкурентоспроможність.

Неля ЧОРНА

*Тернопільський національний
економічний університет*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Продовольча безпека, як системна категорія, характеризує економічні відносини на різних рівнях: глобальному, національному, на рівні соціальних груп, сімей, окремої особи. Особливе місце в цій системі займає національна продовольча безпека, яка набирає рис суспільного блага і вимагає державної підтримки в ринкових умовах.

Як свідчить історія останніх століть, жодний суспільно-економічний лад не гарантує, жодна економічна теорія до кінця не обґрунтовує абсолютного забезпечення продовольчої та економічної безпеки. Однак необхідно констатувати той факт, що розвинуті країни досягли найвищого рівня своєї продовольчої безпеки протягом минулого століття, коли їх економічна політика базувалась на теорії кейнсіанства. Цей макроекономічний напрям в науці найбільшою мірою відповідає теоретичній основі вирішення такої макроекономічної проблеми, як продовольча безпека. Остання залежить не лише від рівня розвитку та ефективності функціонування агропромислового комплексу, а й у цілому від ефективності суспільного виробництва, рівня і диференціації доходів населення, безробіття тощо, тобто чинників, які визначають економічну доступність населення до продовольства.

Національну продовольчу безпеку в широкому розумінні слід розглядати як стан економіки, а у більш вузькому значенні – як гарантовану здатність держави задовольняти потреби населення в особі кожного громадянина продуктами харчування в необхідному обсязі, асортименті і якості на рівні, що забезпечує здоров'я та інтелектуальний розвиток особи незалежно від впливу зовнішніх і внутрішніх чинників.

Сьогодні дедалі гострішим стає глобальне протиріччя, коли абсолютне перевиробництво продовольства в розвинутих країнах супроводжується масовим голодом і недоїданням у багатьох країнах третього світу. Посилюється вплив таких негативних чинників, як виснаження природних ресурсів, зростання забруднення навколишнього середовища, збереження тенденцій зростання бідності, хвороб, нестачі продовольства. Проведені дослідження показують, що продовольча проблема стає дедалі гострішою і нерідко набуває ознак продовольчої кризи. Тому, вирішуючи продовольчу проблему, кожна країна, в тому числі й Україна, повинна виходити зі своїх

можливостей продовольчого забезпечення за рахунок власного виробництва базових продуктів харчування, що гарантує продовольчу безпеку країни.

В сучасних умовах проблема продовольчої безпеки вимагає до себе особливої уваги, що пов'язано з негативними чинниками, які впливають на її стан. Показники, що характеризують споживання продуктів харчування населенням України і визначають рівень її продовольчої безпеки, знизилися до критичної межі. Протягом останніх років у країні спостерігається одноманітне жирowo-вуглеводне харчування переважної більшості населення. Про стан прихованого голоду свідчить дефіцит у раціоні основних макро- та мікроелементів. Причиною цього є погіршення економічної доступності населення до продовольства як наслідок низьких зарплат і доходів.

Значну загрозу продовольчій безпеці країни становить істотне зменшення ресурсного потенціалу АПК у зв'язку зі зниженням родючості ґрунтів, низьким рівнем матеріально-технічного забезпечення, згортанням виробництва у деяких галузях, деградацією системи насінництва і племінної справи.

Повноцінна система продовольчої безпеки України має охоплювати такі складові: стійка система продовольчого забезпечення, що ґрунтується на стабільному розвитку АПК, який здатний постійно забезпечувати населення продуктами харчування на необхідному рівні, адекватно реагуючи на кон'юнктуру продовольчого ринку та реалізуючи свій експортний потенціал; фізична і економічна доступність необхідної кількості, асортименту і якості продовольства для різних категорій населення, що забезпечується їх платоспроможністю; система захищеності вітчизняного виробника продовольчих товарів від імпоротної залежності як у формі продовольства, так і в формі ресурсного забезпечення.

Продовольча безпека має стати пріоритетом агропродовольчої політики держави і ґрунтуватися на принципах самозабезпеченості, незалежності, доступності, якості. Її головним завданням є формування сталого, конкурентоспроможного та ефективного агропромислового виробництва з метою найбільш повного забезпечення продовольчих потреб населення на основі розширення платоспроможного попиту на продукти харчування.

Особливість забезпечення продовольчої безпеки України, порівняно з деякими іншими державами, полягає не лише в самозабезпеченні основними видами продовольства, а й у створенні потужного експортного агропродовольчого потенціалу, в т.ч. екологічно чистої продукції. Цьому сприяють насамперед природно-економічні умови нашої держави.

Сучасний стан продовольчої безпеки вимагає розроблення стратегії її розвитку в рамках економічної політики держави. Національна продовольча безпека має охоплювати питання нарощування обсягів виробництва продовольства, підвищення якості та конкурентоспроможності продуктів харчування і сільськогосподарської продукції, сталий соціальний розвиток села, піднесення рівня життя населення. Для досягнення поставленої мети необхідно створити умови для розширеного відтворення агропромислового виробництва, яке є основою формування продовольчої безпеки країни. Вирішення цього завдання можливе лише при сприятливій державній політиці регулювання агропродовольчого сектора.